

TURUN KOULUKUNTA KUNNOSTAUTUU

Ari Honka-Hallila, Kimmo Laine & Mervi Pantti, Markan tähden. Yli sata vuotta suomalaista elokuvahistoriaa. Turku: Turun yliopiston Täydennyskoulutuskeskus 1995.

En ole aivan varma siitä, onko muistikuvani oikea — joka tapauksessa käsitykseni mukaan olen ensimmäinen, joka joskus viime vuosikymmenen lopulla ryhtyi käyttämään sanontaa ”Turun koulukunta”. Ainakin olen sitä tarmokkaasti levittänyt eteenpäin, ja aivan ilman sitä pientä humoristista sivuviivahdetta, joka sanontaan alkuaikoina ehkä sisältyi. Eikä siihen olisi enää mitään syytäkään, siinä määrin vakuuttavia ovat tämän koulukunnan työnäytteet viime vuosina olleet.

Näihin työnäytteisiin liittyy myös Turun Yliopiston Täydennyskoulutuskeskuksen julkaisema teos *Markan tähden*, jonka takana on tutkijatrio sieltä koulukunnan kärkipäästä, fil.lis. Ari Honka-Hallila sekä maisterit Kimmo Laine ja Mervi Pantti. Teos, jonka aliotsikkona on *Yli sata vuotta suomalaista elokuvahistoriaa*, on tarkoitettu korkeakoulujen oppikirjaksi ja takakantensa esittelytekstin mukaan ”kattaa elokuvan historian ensimmäisestä Suomessa järjestetystä elokuvaisityksestä aina vuosituhannen vaihteen uusiin haasteisiin”. Tämän yli satavuotisen urakkansa kirjoittajat

ovat jakaneet siten, että Ari Honka-Hallila on käsitellyt elokuvan vaiheet 27./28.6.1986 tapahtuneesta Suomen ensimmäisestä elokuvaesityksestä äänielokuvakauden alkuun eli 1930-luvun taitteeseen, Kimmo Laine jatkanut siitä studiokauden loppuun eli 1960-luvun alkuvuosiin, Mervi Pantti kartoittanut ajanjakson 1960-luvun uudesta aallosta 1980-luvun alkuun, ja kaikki kolme kirjoittajaa tehneet yhteisesti teoksen viimeisen osion Nykyaikaa etsimässä, 1980-luvun alusta ”vuosituhannen vaihteen uusiin haasteisiin” saakka. Pääpaino kaikkien tarkastelumateriaalissa on ns. pitkällä näytelmäelokuvalla, mutta mukana on myös näkökulmia suomalaiseen elokuva-alaan sen koko laajuudessa. Runsaaseen pariin sataan sivuun on näin saatu mahduttetuksi vankka tietopaketti tämän taiteista kiehtovimman vuosisataseen kehityskaareen kotoisella maa-perällämmme.

Käsitykseni mukaan *Markan tähden* täyttää oivallisesti sille asetetun tehtävän ”ensimmäisenä korkeakoulujen oppikirjaksi valmistettuna johdatuksena kotimaisen elokuvan historiaan” (jälleen lainaus teoksen takakannesta). Kun siis pidän teosta lajissaan hyvinkin onnistuneena ja sen yleisdispositiota tarkoitustaan vastaavana, on kirjearvosteluni moiteosassa tyydyttävä lähinnä lillukan-varsiens poimintaan, noukittava esiin muutamia pikku virheitä, jotka teoksen toivotavasti toisessa painoksessa tullaan korjaamaan.

Siis: Ester Roeck Hansen (s. 1897; obs. stavning!) ei ollut Harry Roeck Hansenin (s. 1891) tytär, vaan puoliso (s. 54). *Aito sunnuntaimet-*

sästäjä ei ollut kokonaisuudessaan animaatiota, ainoastaan lyhyt osa siitä eli metsästäjän uni -jakso (s. 56). *Laulu tulipunaisesta kukasta* -teoksesta on olemassa myös viides, Mikko Niskasén elokuvaversio vuodelta 1971 (s. 114). Sivun 117 viimeisellä rivillä tarkoitettaneen suurellisia (kantasana suuri) eikä suurellisia (kantasana suure) lavasteita — sivun 164 viimeisellä rivillä sanasta on käytetty oikeata merkitysmuotoa. Teattereissa esitettävissä näytelmissä on näytöksiä, elokuvateattereissa sen sijaan näytäntöjä (s. 20). Elokuvat *Kaivoopuiston kaunis Regina* sekä *Katariina ja Munkkiniemen kreivi* eivät olleet Suomi-Filmin vaan Oy Suomen Filmitöiden tuotantoa (s. 120).

Ensimmäinen julkinen televisiolähetys Suomessa tapahtui jo 24.5.1955, ei 1957 (s. 142). *Nya Pressen* ei käsitykseni mukaan ollut vasemmistolainen lehti, vaan liberaali ruotsinkielinen (s. 154). *Kinolehti* oli vuoteen 1950 saakka virallisesti *Suomen Kinolehti* (s. 158), *Elokuva-Aittaa* kustansi vuonna 1960 Valiolehdet Oy, ei Otava (s. 158). Sivun 194 kuva ei ole elokuvasta *Perkele! Kuvia Suomesta* (1971), vaan elokuvasta *Naisenkuvia* (1970), jossa Jörn Donner esitti pornoelokuva tuottaja Perttiä ja Jaakko Talaskivi elokuvaaja Peter von Spaakia. Sivun 207 kuva liittyy käsittääkseni syksyn 1917 Helsinkiin eikä Pietariin. Jerker A. Erikssonin teoksen *Epäilyksen varjo* oikea painovuosi on 1982, ei 1993 (s. 231). Elokuvien kuvausten siirtyminen 1960-luvun alussa studioista ulos luontoon ja ”paikan päälle” ilman kulisilavasteita johtui myöskin kuvauskaluston kevenemi-

sestä, elokuvanegatiivin herkistymisestä ja äänityksen helpottumisesta (s. 188).

Suomen kansallisfilmografia -teossarjan nimen jälkimmäinen osa kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella, ei isolla (s. 105), *Villi Pohjola* -elokuvasarjassa (s. 113) taas päinvastoin jälkimmäinen sana isolla alkukirjaimella. Muutamista muistakin elokuvista on käytetty virallisesta muodosta poikkeavaa kirjoitustapaa; oikeat muodot olisivat ”*Minä elän*” (s. 116), *Ja alla oli Tulinen järvi* (s. 118), *Rakas ..* (s. 187), *Kainuu 39* (s. 204) sekä *Runoilija ja Muusa* (s. 206).

Eräs suoranainen puute teoksessa on: siitä puuttuvat sekä henkilö- että elokuvaindeksit. Kuvitus — kuvälähteenä Suomen elokuvaarkiston kokoelmat — on sensijaan sekä runsas että monipuolinen ja havainnollinen. Teoksen ensimmäinen ja viimeinen kuva piirtävät oivaltavasti erään vuosisataseen kehityskaaren: elokuvat 1911 avatusta ja 1965 puretusta Helsingin Kino-Palatsista sekä vuonna 1985 avatusta Turun Thaliasta.

Suomalaisen elokuvan historiaa tuntemattomalle ei teoksen nimi heti avaudu, niin kiinteästi kuin raha elokuvantekoon onkin myös meillä aina liittynyt ja yhä edelleen liittyy. Siitä huolimatta kirjalle löytyy varmasti käyttöarvoa myös korkeakoulujen ulkopuolella. Erittäin ilahduttava oli teoksen saatesanoista — sieltä löysin sen kiitoksen, jonka aikoinaan 30 vuotta sitten kuvittelin saavani, mutta jota vaille silloin jäin.

Kari Uusitalo